

■ **Entrevista** Antoni Vidal Ferrando Poeta i narrador

“Un escriptor ha de pa

Text: **Ada Castells**

Va començar a escriure als 13 anys, però no es va sentir prou segur per publicar fins als 40. Ara que en té 63, Edicions El Salobre li acaba de treure la poesia completa amb el títol *Allà on crema l'herba*. En narrativa, té una trilogia de novel·les que culmina amb *L'illa dels dòlmens*. Ho ha publicat Ensiola i ha rebut el premi Crítica Serra d'Or de novel·la 2008. Aquest és, doncs, finalment, l'Any Vidal Ferrando. Amb aquest procés tan lent, l'escriptor ha estat capaç de sentir-se prou segur per publicar sense que ningú vegi els seus textos abans, ni tan sols la seva dona, “que ja prou en té de tenir un marit escriptor”. Això no vol dir que hagi abandonat l'esperit crític. Tot al contrari. S'ho remira tant que escriu 10 línies en sessions d'un màxim de tres hores, perquè sap que la lentitud ajuda a fer les coses ben fetes. Ens ho explica a l'Espai Mallorca, amb l'agradable claredat del mestre que va ser.

La trilogia que finalitza amb *L'illa dels dòlmens* transcorre a Mallorca. Quin interès literari té l'illa més enllà de ser la seva terra?

Quan un escriu, ho fa per molts motius. El primer és perquè hi ha un contrast entre el món que habites i el que t'agradaria habitar. Això, naturalment, et pot passar arreu, però hi ha influències que marquen l'escriptura, que són la infantesa, la família, els viatges, els mestres, les lectures, la llengua i, naturalment, el lloc on has nascut. Miguel Torga diu que els nostres escrits sempre tenen el gust de la terra on hem crescut, com la fruita. Què marca la nostra literatura? Doncs la nostra vida sentimental, intel·lectual i també la moral.

Ara que esmenta la moral, una de les característiques del seu llibre és que, malgrat tenir un protagonista que ha decidit renunciar a la pintura per dedicar-se a la política, vostè no el jutja mai. No hi ha ni bons ni dolents.

No me n'adono i sempre em passen dues coses. Cada llibre que faig és una història d'amor amb la llengua, amb les paraules, que són coneixement i música i colors i possibilitats indomesticables, perquè també són esquerpes, difícils, volubles i tiranes. Això de l'idil·li amb la llengua no és un idil·li perpetu. L'altra cosa que em passa és que també passo a enamorar-me dels meus

personatges, que mai no són intrínsecament malvats. Probablement, i exagerant la nota, tots som com els herois de les tragèdies gregues: el que regeix els nostres destins són les circumstàncies. A més, com més vell et fas, més tolerant et tornes, perquè entens que el que abans diries que no ho faries mai, ja ho has fet.

Aquest enamorament de la llengua i els personatges contrasta amb la cruesa amb què tracta les circumstàncies.

Sí, al llibre hi ha una crítica social, però un escriptor no és un senyor que té una ideologia política o religiosa o que té bona voluntat o mala llet, sinó algú que creu en les possibilitats de les paraules. La meua ideologia es veu, però no ho vull fer voluntàriament. La literatura és més que això. El Mestre de Taüll seguia els dictàmens religiosos, però no sé si, conscientment o inconscientment, anava més enllà. Jo no vull transmetre ideologia, no vull parlar de corrupció, però d'alguna manera en parlo, perquè ja la presento com un element essencial de la societat. Plantejat així, cal que diguis res més?

Vostè ha dit que escriure és explicar històries i “davallar fins als abismes de

l'ànima humana”. Noble missió, la de l'escriptor.

Sí, el que m'interessa més és l'èpica humana: tota la lluita que hem de fer per sobreviure físicament, espiritualment i moralment. Això és el que m'interessa: la indefensió humana. L'home és fràgil i ja sap com acabarà aquesta lluita, perquè també és temporal.

I la literatura, ¿és una arma útil per a aquesta lluita?

Per a mi és una gran passió i de vegades m'omple la vida d'una manera excessiva. Sempre procuro anar amb compte, perquè la saviesa és trobar els termes mitjans, però és difícil. Als 63 anys, tenir una passió adolescent no es paga amb diners. Quan escrius has de reflectir aquesta passió, perquè, si no, no té autenticitat i el lector ho nota. Hi ha escriptors que fan com aquelles amants de les quals parla Yourcenar a *Memòries d'Adrià*. Al mateix temps que es posen els collars i el maquillatge es posen també la passió, i això, si s'escriu un llibre cada any, fins i tot els passa als qui són molt bons.

¿És més difícil mantenir aquesta passió amb la novel·la que amb la poesia?

Penso que sense poesia no hi ha literatura,

Palpitar amb l'actualitat

JOSEP LOSADA

però tot és una qüestió de dosis. La novel·la en té menys, però un argument ben travat és altament poètic. Adam Zagajewski diu que la poesia és aquell gram d'èxtasi que canvia el gust del món. En tot el que escrivim hi ha d'haver aquest gram d'èxtasi. En teoria, per a mi, ara no tocaria tenir gèneres, però sóc incapaç de dur-ho a la pràctica. M'adono que hi ha coses que només les sé dir en vers, i coses, en prosa. Ho considero una mancança meua que està molt generalitzada. Per altra banda, l'exigència és la mateixa: quan escric, no em plantejo arribar al màxim de persones. He de fer una cosa que m'arribi a mi, que em sorprengui. Mai tinc el mercat en compte, però sí la gent.

La seva batalla és contra la insatisfacció?

Exacte. Escrivim llibres perquè no estem prou satisfets de l'anterior. En canvi, si has fet *Pedro Páramo*, per què has d'escriure res més?

Els seus personatges també estan insatisfets amb la vida.

Sí, el protagonista ha abandonat l'ideal de ser pintor i, quan la dissort el toca de prop, s'adona que en aquesta societat tan com-

petitiva tot es pot comprar i vendre menys la felicitat.

¿Aquest abandonament també li permet una reflexió sobre la creació?

Sí, ell abandona la pintura perquè no té èxit. La gent cerca els èxits fàcils i s'equivoca. A mi el que més m'interessa és l'aventura intel·lectual. Vaig trobar-me fent una tesina sobre la població i la propietat de la terra. I un dia em vaig dir: "Seràs burro! El que jo vull és escriure. Què fas aquí?". Va ser en la crisi dels 40 i em vaig posar a escriure apassionadament. La creació sempre és obsessiva. De vegades, em desperto pensant: "Animal! Què has fet? Si aquest personatge no lliga amb aquest altre!". L'inconscient treballa les 24 hores del dia.

Els temes també són obsessius. Quins són els seus?

Intento salvar el que he estimat i veig que s'està morint. La vida, el planeta, les minories, els valors essencials humans estan amenaçats. Estem en mans de líders fonamentalistes a totes les cultures. I, si a més el teu país és dèbil i està agredit constantment, el que intentes fer és un diàleg amb

els teus mestres de la literatura i amb les altres arts. Tots estem fent el mateix.

Amb tanta confusió planetària, ¿és un bon moment per a la literatura?

És un bon moment, perquè hi ha convulsió i els escriptors tenen ganes de dir moltes coses. Quan estudiava història hi havia una teoria que deia que l'apogeu econòmic comportava un apogeu cultural, però no. Com pitjor va, més bé va per a l'escriptor. Encara que tot s'ha de dir indirectament. No hem de fer pamflets!

Pel que fa a això de parlar indirectament, un dels trets curiosos de *L'illa dels dòlmens* és la tria del punt de vista.

He de confessar que vaig començar la novel·la en primera persona, però, quan ja portava una cinquantena de pàgines, vaig veure que hi havia coses que el meu protagonista no explicaria mai a ningú. Vaig decidir que tot el que probablement no li sortiria de l'ànima per vergonya i que tenia interès havia de trobar una altra veu. Per què en segona persona? Són coses que es podria estar dient a ell mateix, com si fos la seva consciència qui parlés. M'agrada arriscar-me, perquè, si sempre repetim el mateix, perd interès. A cada llibre em poso un repte. A *Les Ilu-*

nes i els calàpets, el personatge narra en primera persona com un pretext per parlar de la família, i a *La mà del jardiner* hi ha un equilibri entre un narrador que recorda la seva infantesa i una crònica de la postguerra. Aquesta tercera l'he plantejada com una mena de diàleg entre el que passa al protagonista i el que passa a la seva col·lectivitat.

Per què no té nom?

És una manera d'expressar que el que li passa a ell ens hauria pogut passar a nosaltres. Així com ell ho perd tot, el país també ha anat perdent coses tan essencials com el paisatge, la dignitat, la memòria i, fins i tot, la innocència i el futur.

I vostè, de què s'alimenta per escriure?

Arriba un moment que un té a dins tantes vivències i frustracions acumulades que és un pou que no s'acaba mai. No te n'adones fins que no comences el procés de l'escriptura. De tota manera, un escriptor sempre ha de batal·lar amb el cor del món. Ha de palpitar amb l'actualitat. Al cap i a la fi, la literatura també és donar testimoni d'una època i fins i tot quan parles d'èpoques passades també ho fas des del punt de vista del que està passant en aquests moments.*